Παράγοντες σχεδιασμού ενός εκπαιδευτικού παιχνιδιού

Στεργίου Ελένη, Στεργίου Αλεξάνδρα, Χατσίδου Αφροδίτη email: afroxa18@gmail.com

Παράγοντες σχεδιασμού ενός εκπαιδευτικού παιχνιδιού για παιδιά προσχολικής ηλικίας

Στεργίου Ελένη, Στεργίου Αλεξάνδρα, Χατσίδου Αφροδίτη
email: afroxa18@gmail.com

Στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε τους παράγοντες σχεδιασμού ενός εκπαιδευτικού παιχνιδιού για παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Στην αρχή γίνεται μια συνοπτική περιγραφή των θεωριών μάθησης αυτών κυρίως που μπορούν να στηρίξουν την παιδαγωγική στρατηγική σχεδιασμού ενός εκπαιδευτικού παιχνιδιού

Συγκεκριμένα αυτές του συμπεριφορισμού, του εποικοδομητισμού, των κοινωνικοπολιτισμικών θεωρήσεων για τη γνώση, της διερευνητικής ή ανακαλυπτικής Μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής.

Οι συμπεριφοριστικές προσεγγίσεις

- Δίνουν έμφαση στη μεταφορά της πληροφορίας και στην τροποποίηση της συμπεριφοράς.
- Ο σημαντικότερος μηχανισμός της μάθησης εδώ είναι, κατά τους συμπεριφοριστές, η ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς
- Η επιθυμητή αντίδραση σε ένα εξαρτημένο ερέθισμα, όπως είναι η τροφή, είναι μια βασική μορφή μάθησης (Pavlov)
- Ο Skinner σε αντίθεση με τον Pavlov, υποστηρίζει ότι η συμπεριφορά δεν πρέπει να αποδίδεται σε κάποιο ανεξάρτητο ερέθισμα, αλλά να θεωρείται ως αποτέλεσμα εσωτερικών επενεργειών.

Κριτική της συμπεριφοριστικής προσέγγισης

- Εφαρμόζει μηχανική επανάληψη της γνώσης.
- Επιβάλλει περιορισμένο ρυθμό διαμεταφοράς της γνώσης
- Δεν αναπτύσσει δεξιότητες επίλυσης προβλήματος.
- Ο μαθητής συνήθως παρακινείται εξωτερικά
- Το ερέθισμα παρέχεται από τον εκπαιδευτικό. Επομένως η παρουσία του εκπαιδευτικού είναι καθοριστική για την επιτυχία των δραστηριοτήτων

Οι οικοδομητιστικές (γνωστικές) προσεγγίσεις

- Αναγνωρίζουν ότι τα παιδιά, πριν ακόμα πάνε στο σχολείο διαθέτουν γνώσεις και αυτό που χρειάζεται είναι να βοηθηθούν ώστε να οικοδομήσουν νέες γνώσεις πάνω σε αυτές που ήδη κατέχουν.
- Τα παιδιά, κάτω από αυτό το πρίσμα, συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση των γνώσεών τους.
- Το πλαίσιο αυτό οδηγεί στην άποψη ότι η εκπαίδευση πρέπει να έχει ως κύριο σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στις άτυπες και τις τυπικές γνώσεις τους

Ο δομικός οικοδομισμός του J. Piaget

Συνιστά μια ριζικά εναλλακτική πρόταση στο Συμπεριφορισμό και μια διαφορετική επιστημολογική προοπτική όσον αφορά στο σχεδιασμό μαθησιακών περιβαλλόντων

- Η γνώση του κόσμου οικοδομείται από το άτομο.
- Το άτομο, βάσει της αλληλεπίδρασής του με τον κόσμο,
  - οικοδομεί,
  - ελέγχει,
  - αναδιατάσσει τις γνωστικές του αναπαραστάσεις οι οποίες στη συνέχεια προσδίδουν νόημα στον κόσμο.

Σύμφωνα με τον Bruner (1)

Ο μαθητής οικοδομεί:

- Έμπρακτες (ή πραξιακές) αναπαραστάσεις (enactive representations)
- Εικονικές αναπαραστάσεις (iconic representations)
- Συμβολικές αναπαραστάσεις

Ο μαθητής πρέπει να έρχεται αντιμέτωπος με προβληματικές καταστάσεις

Ο δάσκαλος πρέπει να έχει ρόλο διευκολυντή, εμψυχωτή και συντονιστή στη διαδικασία της μάθηση.

Οι κοινωνικο-πολιτισμικές θεωρίες

Με βασικούς εκπροσώπους τον L. Vygotsky και τους μαθητές του.

Η σχολή αυτή εστιάζει το ενδιαφέρον της στην επικοινωνιακή και πολιτισμική διάσταση της μάθησης.

Στο πλαίσιο αυτό, η ανάπτυξη της νόησης είναι διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην οποία κυρίαρχο ρόλο παίζει η γλώσσα.

Το παιδί στη διαδικασία αυτή δεν είναι παθητικός δέκτης αλλά δρών υποκείμενο που με τις πράξεις του διαμορφώνει τη γνωστική του πραγματικότητα.

Ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης

- Βασική αρχή της θεωρίας του L. Vygotsky είναι η «ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης» (zone of proximal development).
- Αποτελεί την ανεξερεύνητη περιοχή του εσωτερικού δυναμικού του μαθητή ο οποίος βρίσκεται σε μία εν δυνάμει λανθάνουσα κατάσταση εξέλιξης.
- Εδώ φαίνεται η σημασία της διαμεσολάβησης του ενηλίκου και ο ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος στην γνωστική ανάπτυξη του παιδιού.

Η θεωρία της δραστηριότητας (activity theory)

Τα συστατικά μέρη κάθε δραστηριότητας οργανώνονται σε συστήματα (activity systems), διαμορφώνοντας ένα μοντέλο μάθησης, που περιλαμβάνει:

- το υποκείμενο, το αντικείμενο,
- το στόχο,
- τα εργαλεία (υλικά, παιχνίδια, υπολογιστές αλλά και νοητικές διαδικασίες πχ αιτιολόγηση ανακάλυψη κα)
- τις δράσεις και τις λειτουργίες που επηρεάζουν το αποτέλεσμα,
- τους κανόνες

Ομαδοσυνεργατική μάθηση

Είναι η μέθοδος που εμπλέκει αβίαστα και με τον πιο φυσικό τρόπο το παιδί στην παιδαγωγική διαδικασία μέσω της συνεργασίας σε ομάδες.

Πεδία ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικής μάθησης

Κοινωνική Ανάπτυξη	Ψυχολογική Ανάπτυξη	Γνωστική Ανάπτυξη
Κοινωνικοποίηση Θετική στάση για το σχολείο Εκδημοκρατισμός	Αυτοεκτίμηση Ψυχική υγεία Ψυχολογικό κλίμα τάξης	Νοητική ανάπτυξη Γλωσσική ανάπτυξη Ακαδημαϊκή μάθηση

Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη παιδιού προσχολικής ηλικίας

όταν ένα παιδί παίζει…

- Δρα πάνω στο περιβάλλον του
- Παρατηρεί το αποτελέσματα (τις αντιδράσεις) των αντικειμένων
- Κάνει συσχετισμούς
- Βγάζει συμπεράσματα

Γεγονός που το οδηγεί στη γνώση…..

Του περιβάλλοντος κόσμου, του εαυτού του και των άλλων

Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη παιδιού προσχολικής ηλικίας

όταν τα νήπια παίζουν μαθαίνουν να…

- Συνυπάρχουν με άλλους
- Δίνουν νόημα στα διάφορα στοιχεία
- εξερευνούν τα αντικείμενα
- Ανακαλύπτουν τη χρησιμότητα των αντικειμένων

με αποτέλεσμα να

Επικοινωνούν → συνεργάζονται → κοινωνικοποιούνται

Τομείς ανάπτυξης του παιδιού προσχολικής ηλικίας μέσω του παιχνιδιού αντικείμενο

- ψυχοκινητική ανάπτυξη παιδιού
- Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη
- Νοητική ανάπτυξη
- Αισθητική ανάπτυξη
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων

Ο σχεδιασμός ενός παιχνιδιού-αντικείμενο

i. Το παιχνίδι αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες στη ζωή του παιδιού.
ii. Είναι το μέσο για τη γνωστική και κοινωνική του ανάπτυξη, την απόκτηση δεξιοτήτων και στάσεων,
iii. Προωθεί τη νοητική ευελιξία, τη φαντασία και τη δημιουργικότητα και ενισχύει τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων.
iv. Μέσα από το παιχνίδι το παιδί βιώνει και κατανοεί τα συναισθήματά του, μαθαίνει να τα διαχειρίζεται.

Σημαντικός επίσης είναι και ο ρόλος του παιχνιδιού – αντικείμενο από φαινομενολογική, πολιτιστική και ψυχολογική άποψη..

Πως ενισχύεται η γνωστική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού νηπιακής ηλικίας με τη συμβολή του παιχνιδιού.

Η ψυχοκινητική σε συνδυασμό με τη νοητική ανάπτυξη

Όσο αναφορά την αντίληψη και οργάνωση του χώρου, μέσω του παιχνιδιού τα παιδία

- δημιουργούν σχέσεις στο χώρο ανάμεσα στο χώρο τους και στα αντικείμενα
- Προσανατολίζονται στο χώρο ανακαλύπτοντας και δημιουργώντας σχέσεις ανάμεσα στις προσωπικές τους κινήσεις και το άμεσο περιβάλλον.
- Αποκτούν σαφέστερη συνείδηση των χωρικών σχέσεων αναδομώντας τις ήδη γνωστές τους σχέσεις μέσα σ’ αυτόν.

Η ψυχοκινητική σε συνδυασμό με την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη

Η ψυχοκινητική σε συνδυασμό με την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη αναφέρονται στην καλλιέργεια της κοινωνικότητας του παιδιού μέσα από ψυχοκινητικές δραστηριότητες και στην επικοινωνία του με τους άλλους. Σε αυτή την φάση τα παιδιά:

- Συνειδητοποιούν την παρουσία του άλλου και έρχονται σε επαφή μαζί του
- Επικοινωνούν και συνεργάζονται αρμονικά με τους άλλους.
- Προάγουν την αυτογνωσία τους μέσα από τον ψυχοκινητικό διάλογο.

Κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη

Η κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη του νηπίου αναφέρεται:

- Στη στάση του νηπίου απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, την ανθρώπινη δραστηριότητα, τα μέσα και τα προϊόντα της
- Στις αλληλεπιδράσεις που προκύπτουν από αυτοσχηματιζόμενες μικρές ομάδες ανάμεσα στα παιδιά και από τα κίνητρα για τη συγκρότησή τους έτσι ώστε να προάγεται η τάση για συνεργασία.
- Στην υιοθέτηση στόχων, κανόνων, μέσων και μεθόδων εργασίας κοινής αποδοχής, γεγονός το οποίο συμβάλλει στο να αισθάνονται τα παιδιά χρήσιμα, υπεύθυνα και ισότιμα μέλη της ομάδας, ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Νοητική ανάπτυξη

Η νοητική ανάπτυξη έχει να κάνει με την γνωριμία του παιδιού με τις φυσικές ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των αντικειμένων που συνδέονται με τη ζωή του όπως επίσης και με την κοινωνική σημασία των αντικειμένων.

Τα παιδιά επενεργούν πάνω στα αντικείμενα ως προς το χρώμα, το σχήμα, το μέγεθος (βάρος, μήκος, ύψος, πλάτος, θερμοκρασία), τη μορφή, την οσμή, την γεύση, την παραγωγή ήχου και τη σύσταση της ύλης τους και γνωρίζουν την κατασκευή, την παραγωγή και τη χρησιμότητα των αντικειμένων.

Ανάπτυξη Δεξιοτήτων

Οι δεξιότητες που αναπτύσσει το παιδί αφορούν το προμαθηματικό, προαναγνωστικό, προγραφικό στάδιο και το στάδιο εκμάθησης του υπολογιστή

- **Προμαθηματικό στάδιο**: εισάγει το παιδί στις βασικές προμαθηματικές διαδικασίες και έννοιες
- **Προαναγνωστικό Στάδιο**: Το παιδί προσανατολίζεται στο χώρο ανακαλύπτοντας και δημιουργώντας σχέσεις ανάμεσα στις προσωπικές του κινήσεις και το άμεσο περιβάλλον.
- **Προγραφικό στάδιο**: εμπλέκει το παιδί στην προγραφική διαδικασία σε επίπεδο αντιληπτικοκινητικό και νοητικό.

Συμπεράσματα (1)

Δεν είναι δεδομένη από την αρχή η σχέση των θεωριών με το παιχνίδι αντικείμενο.

Γενικά αναπτύσσονται διαφορετικές θεωρίες παιχνιδιού όταν ερευνώνται διαφορετικές μορφές παιχνιδιών.

Στη φαινομενολογική θεώρηση το παιχνίδι αντικείμενο μετατρέπεται σε μέσο αγωγής.

Συμπεράσματα (2)

Αντίθετα στην ψυχανάλυση έχει μια κεντρική σημασία, της κάθαρσης.

Από την άποψη της κοινωνικής ψυχολογίας το παιχνίδι είτε βρίσκεται έξω από τη θεώρηση χωρίς να σημαίνει ότι παραγνωρίζεται ο προκλητικός του χαρακτήρας, είτε χρησιμοποιείται περισσότερο για την αποκάλυψη ασυμφωνιών στη διαδικασία αλληλεπίδρασης.

Συμπεράσματα (3)

Στη μαθηματική ανάλυση μπορούν κοινωνικά παιχνίδια να αντικειμενοποιηθούν σε μέσα-παιχνιδιού και ακόμη μπορούν μαθηματικές απόψεις να γίνουν αφετηρία για την κατασκευή νέων παιχνιδιών.

Στην συστημικο-οικολογική θεώρηση το παιχνίδι-αντικείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ερέθισμα ανάπτυξης, όταν οι γονείς είναι θετικοί προς το παιχνίδι και επενεργεί θετικά στην νοητική και γλωσσική ικανότητα μάθησης.

Βιβλιογραφία

1. **Bordova E.,& Leong D.J.,** (1999), «*Play and its role in development and learning: The Vygotskian approach*»,in M. Guddemi, T. Jambor T.,& Skrupskelis A., Play in a changing Society, Little Rock, AR:SECA.

2. **Bruner, J.,** (1966), «*Toward a Theory of Instruction*», MA: Harvard University Press, Cambridge.

3. **Bruner, J. & Sherwood V.,** «Peekaboo and the learning of rule structures», βιβλίο που εκδόθηκε από τους Bruner j., Jolley A., Sylva K.

4. **Buytendijk, F**., (1983), «*Van der Kooij*», Berlin.

5. **Caillois, R.**, (1961), «*Man, Play and Games*», Free Press, Νέα Υόρκη.

6. **Caillois, R.**, (2001), «*Τα παιχνίδια και οι άνθρωποι*», μτφ. Κούρκουλος Ν., Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα.

7. **Cole M. & Cole S.R.,** (2002), «*Η ανάπτυξη των παιδιών: Γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη κατά την νηπιακή και μέση παιδική ηλικία*», Τυπωθήτω, Αθήνα.

8. **Dollase, R**., (1978), « *Handbuch der Fruh* », Dusseldorf.

9. **Flitner, A**., (1978), «*Das Kinderspiel*», Munchen.

10. **Fritz, J**., (1991), «*Theorie und padagogik des Spiels*», Weinheim, Munchen

11. **Lloyd P**., (1998) «*Γνωστική και Γλωσσική Ανάπτυξη*», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

12. **Piaget, J.,** (1932). «*The Moral Judgement of the Child*», NY: Harcourt, Brace Jovanovich.

13. **Piaget J**., (1950), «*The psychology of intelligence*», London: Routledge and Kegan Paul

14. **Skinner, B.F**., (1968), « *The Technology of Teaching* », Appleton-Century-Crofts, New York.

Βιβλιογραφία

15. Stern, D., (1974), «*Mother and infant at play*», βιβλίο που εκδόθηκε από τους Lewis, M. & Rosenblum, L., Νέα Υόρκη.

16. Sutton – Smith, B., (1986) «*Toys as culture*», New york.

17. Vygotsky, L.S. (2000), «*Νους Στην Κοινωνία: Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*», μτφ. Μπίμπου Α. και Βοσνιάδου Σ., Gutenberg, Αθήνα

18. West, M., (1974), «Social Play in the domestic cat»

19. Αντωνιάδης, Α., (1994), «*Το παιχνίδι*», University Studio Press, Θεσσαλονίκη

20. **Βοσνιάδου Σ.**., (2005), «*Εισαγωγή στην ψυχολογία*», Gutenberg, Αθήνα

21. Γκότοβος, Α. (1990), «*Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση – Επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο*», Gutenberg, Αθήνα.

22. Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., Μπασαγιάννη, Ε., (2006), «*Οδηγός Νηπιαγωγείου, Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί, Δημιουργικά Περιβάλλοντα μάθησης*», Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα

23. Ματσαγγούρας, Η., (1997), «*Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση, εννοιοκεντρική αναπαλαίωση και σχέδια εργασίας»,* Γρηγόρης, Αθήνα

24. Ντολιοπούλου, Ε., (2000), «*Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*», Τυπωθητώ, Αθήνα

25. Παρασκευόπουλος, Ι., (1982), «*Εξελικτική ψυχολογία*», ιδιωτική έκδοση, Αθήνα

26. Σολομωνίδου, Χ., (1999), «*Εκπαιδευτική Τεχνολογία. Μέσα, υλικά, διδακτική χρήση και αξιοποίηση*», Καστανιώτης, Αθήνα

27. **Στεργίου Ελένη, Ν., (2009), «Σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού για την προσχολική ηλικία στο χώρο του νηπιαγωγείου»,** Διπλωματική Εργασία, Σύρος.

28. Copyright Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών, Ζαχαρούλα Σμυρναίου. «Παιδαγωγικά, Διδακτική μάθηση και διδασκαλία, Θεωρίες μάθησης». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: http://opencourses.uoa.gr/courses/MATH18/.

Pro/ENGINEER Wildfire - Advanced Rendering Extension